

"بیریار"

پشت بهو دهسه لآتهی که به پی ی حوکه کانی برکه (3) ی ماددهی دوو نه یاسای ژماره (10) ی سائی 1997 پییمان دراوهو , نه سر نهو بنه مایه ی که نه نجومه نی نیشتمانی کوردستانی عیراق نه دانشتتی روژی 1999/11/13 یاساکاری کردوهو بریاری دهرهینانی نه م یاسایه مان دا :

یاسای ژماره (15) ی سائی 1999

یاسای سه ندیکای نه ندازیاری ههریمی کوردستانی عیراق

ماددهی یه که م :

مه به ست نه م گوزارشتانه ی خواره وه بو مه به ستی نه م یاسایه مانا کانی ته نیشتیانه .

1. ههریم : ههریمی کوردستانی عیراق.
2. سه ندیکا : سه ندیکای نه ندازیاران.
3. دهسته ی گشتی : هه موو نهو نه ندامانه ی که به پی ی نه م یاسایه سه ندیکا نوینه رایه تیان ده کات.
4. نه نجومه ن : نه نجومه نی سه ندیکا .
5. نه قیب : نه قیبی سه ندیکا .
6. نه ندازیار : ههر نه ندامیکی سه ندیکا که بروانامه ی نه به کالو ریوسی که متر نه بیت که نه کولیزی نه ندازیاری به دهستی هیئا بیت یان نه زانکویه ک که نه لایه ن نه نجومه نی خویندنی بالای کوردستانی عیراقه وه دانی پیدانرا بی .
7. ده ست دانه پیشه : نه نجامدانی کار و خزمه تگوزاری نه ندازیاری به پی ی نه م یاسایه .

بهشی یه کهم

دامه زراندن و ناما نجه کان

ماددهی دووهم :

1. به پی ی ئەم یاسایه سەندیکیایه که دادهمەزری بە ناوی سەندیکیای ئەندازیارانێ هەرێم ، که سایه تی مه عنوی خۆی ده بێت و نه رووی دارایی و کارگیریه وه سه ره به خو ده بێت و باره گاکه شی نه هه و لیبری پایته ختی هه رێمی کوردستان ده بی ، ههروه ها بو شی هه یه که نه کانی نه ناوه ندی پارێزگا کاندای بکاته وه .
2. سەندیکیا له سه ر داواکاریه ک پیکدی که پیشکەش به لایه نی تاییه تمه ند ده کری که نابی له (15) ئەندازیار که متر بن و به ده سته ی ناماده کار داده نری بو به ریوه بردنی سەندیکیا تاکو هه لبژاردن ، له ماوه یه کدا ده کری که له سی مانگ تیپه ر نه کا نه میژووی قه بول کردنی داواکاریه که وه .

ماددهی سی یه م :

سەندیکیا هه ول ده دات ئەو ناما نجه نه ی خواره وه به یینیته دی :

1. کوکردنه وه ی وزه ی ئەندازیاران و یه که خستنی توانا کانیان ، تا به رو ئی کاریگه ری خویان هه ستن بو بنیات نانه وه ی نه وه ی که نه کوردستاندا ویان کرا وه ، ههروه ها پائیشتی کردنی حکومه تی هەرێم و سیس ته می فیدرائی و پته وکردنی .
2. کارکردن له پیناو جی به جی کردنی کاره ئەندازه ییه کان به پی ی مه رجه هونه ری و قیاسیه کار پیکرا وه کان .
3. کارکردن له پیناو به رزکردنه وه ی راده ی زانستی و کومه لایه تی و ته ندروستی ئەندامانی .
4. هاری کاری کردن له گه ل ریکخوا وه کان و کومه له و سەندیکیا پیشه ییه کانی تر دا له ناو هەرێم و ده ره وه ییدا و پته وکردنی په یوه ندیبه روشنیری و زانستیه کان له گه ئیاندا .
5. هه وئدان بو زامنکردنی پاشه روژی ئەندامان له کاتی نه خوشی و پیریه تی و په ک که وتیبیدا و قه ره بوو کردنه وه یان له و کاره ساتانه ی که به سه ریان دی .
6. ریکخستنی بنه م کانی ده ستدانه پیشه و چاودیری کردنی پیاده کردنیان .
7. به شداری کردن له پارێزگاری کردنی ژینگه له پیس بوون .

بەشى دووھم

چوونە ناو سەندىكا و ئەندامىيەتى

ماددەى چوارەم:

ئەندام دەبى ئەم مەرجانەى ئى بېنە دى:
يەكەم: ھاوولاتى ھەرىم بى و تىبايدا جىوار بىت.
دووھم: بە تاوانىكى نا سىياسى يان كەتنىكى ئابرو بەر حوكم نەدرا بى.
سىيەم: بىرۈن نامەى بە كائورىۋس يان ھاوتى بە كائورىۋسى ھەبى.

ماددەى پىنچەم:

1. چوونە ناو سەندىكا بە داواكارىيەك دەبى كە پىشكەش بە نەقىب دەكرى و بەنگە نامەى پىۋىستىشى پىۋە دەبەستى، ئە نجوومە نىش دەبى ئە ماوھى (15) رۇژ ئە مېژوۋى تۆمار كەرنىيە ۋە بىرئىتتە ۋە، ئە كاتى تىپەربوونى ئەم ماوھى شدا بە بى ئەوھى بىرئىندىتتە ۋە داواكارىيەكە بە قەبوئكرا ۋە ژمىردى.
2. ئە نجوومەن بۆى ھەيە داواكارى چوونە ناو سەندىكا بە برىارىكى ھۆدار رەفز بكا، خاۋەن داواكارىش بۆى ھەيە ئە ماوھى (30) رۇژ ئە مېژوۋى ئاگادار كەرنە ۋە ئە لاي دادگاي پىدا چوونە ۋە ھەرىمدا تانەى ئى بدا و برىارەكەش بىنېر دەبىت.

ماددەى شەشەم:

1. ئەندازىاران بە گوپرەى دەسە لاتەكانىيان بۇ دەست دانە پىشە بۇ ئەم پايانەى خوارە ۋە پۇلى دەكرىن:
 - أ - ئەندازىارى يارىدەدەر.
 - ب - ئەندازىارى مومارىس
 - ج - ئەندازىارى مؤئەت دراو.
 - د - ئەندازىارى راوئىكار.
2. مەرجەكانى پلەكان (المراتب) و دەسە لاتەكانىيان ئە پەيرەۋى ناوخۇى سەندىكا دا دىارى دەكرىن.

ماددەى ھەوتەم:

- يەكەم: رەسمى چوونە ناو سەندىكا سى (30) دىنارە.
دووھم: رەسمى بە شداربوونى سالانە بەم جۆرە دەبى:
1. ئەندازىارى يارىدەدەر (10) دىنار.
 2. ئەندازىارى مومارىس (15) دىنار.
 3. ئەندازىارى مؤئەت دراو (20) دىنار.
 4. ئەندازىارى راوئىكار (30) دىنار.

سببیه: رەسمی بەشداربوونی سالانە ھەموو سائیک ئە کاتیگدا دەدری کہ ئە مانگی شوبات تی ئە پەری ئەگەر ئەندام دواکەوت ئە رەسم دان ئە کاتی دیاریکراودا ئەوا بە (50٪) ی رەسمی بەشداربوون جەزا دەکری و ناویشی ئە تۆمار دەسپردیتەو ئەگەر بە بی عوزری رەوا بەشداربوونی سالانە ی بۆ دوو سائی یەک ئە دوای یەک ئەدا.

بەشی سببیه (پیکهاتەکان)

ماددە ی ھەشتەم:

سەندیکا پیکدی ئە:

1. دەستە ی گشتی.
2. ئە نجوومە نی سەندیکا.
3. لیژنە ی بەرزەفتی (الانضباط).

ماددە ی نۆیەم:

دەستە ی گشتی ئە ھەموو ئەو ئەندامانە پیک دیت کہ تیکرای پابەندییەکانی خویان بە پی ی ئەم یاسایە جی بە جی کردوو و بە بالاترین دەسلاتی سەندیکا دادەنری و ھەر بە سی سال جاریک ئە نیوان مانگی کانوونی یەگەمدا بە بریاری ئە نجوومەن و بانگھێشتی ئەقیب کۆبوونەوہیەکی ئاسایی ئە بارەگەکە ی خۆیدا دەکا بۆ ھەلبژاردنی ئەقیب و ھەشت ئەندام و دوو ئەندامی یەدەگ بۆ پرکردنەوہی ئەندامییەتی ئە نجوومەن و ئەندامانی لیژنە ی بەرزەفتی (الانضباط), راددە ی یاسایش (انصاف) بە نامادەبوونی سی یەکی دەستە ی گشتی دەبی, و ئە کاتی تەواو نەبوونی (نصاب) یشدا ھەلبژاردن ئە دوای پانزە رۆژ ئە کۆبوونەوہی یەگەم ئە ھەمان کات و شویندا دەکری و بە نامادەبوونی سی یەکی ئەندامان (نصاب) بە تەواو دادەندری, بە پیچەوانە ی ئەوہش ئە نجوومەن بۆ خولیکی تریش بە بەردەوام دادەندری.

ماددە ی دەیەم:

دەستە ی گشتی ئەم دەسلاتانە ی خواروہ ئە نجام دەدا:

یەگەم: دەکری دەستە ی گشتی بۆ کۆبوونەوہی ناسایی بانگھێشت بکری ئە یەکیک ئەم دوو حالەتەنە ی خواروہەدا:

1. بە بریاریکی ھۆدار کہ زۆرینە ی ئەندامان دەیدن.
2. بە داواکاریکی نووسراوہی ھۆدار کہ سی یەکی ئەندامانی دەستە ی گشتی ئە ئە نجوومەن پێشکەشی دەکەن و ئە نجوومەن ئەسەریتە تی ئە ماوہی پانزە رۆژ ئە میژووی گەیشتنی داواکارییەکەوہ بانگھێشت نامە دەربھینیت و کاتیگ بۆ کۆبوونەوہ دیاری بکات.

دووم: نابی کۆبوونەوہ ناساییەکانی دەستە ی گشتی ئەو کارانە بەولاوہ باس بکرین کہ ئە بەرنامە ی کاریدا جیگیرکراون و کۆبوونەوہیان ئە پیناودا دەکری.

ماددهی دوانزدهییم:

یه کهم: نه ندام بوی نیبه له کۆبوونه وهکانی دهستی گشتییدا به شاداری بکا، نه گهر له رووی بهرزهفتی کردنه وه (الانضباط) دهست دانه پیشه یی له قه دهغه کرا بوو.
دووم: بریاره کان له کۆبوونه وهکانی دهستی گشتی به زۆرینه ی دهنگ دهرده چن، له کاتی یه کسانیش به و لایه دا ده له نگی که له سه روگی تیدایه.

ماددهی سینزدهییم:

نه نجوومه نیک ئیش و کاری سه ندیکا دهگریته نه ستو که له نو نه ندام پیک هاتوو:
یه کهم: نه قیب: مهرجه که ماوهی دهست دانه پیشه یی له (10) سال که متر نه بی.
دووم: ههشت نه ندام، به جیگر و نه قیب و سکر تیره وه، نه وانهی که دهست دانه پیشه که یان له ههشت سال که متر نه گوزهراندوو.
سییه: نه نجوومه ن له نیوان نه ندامه کانیدا و به دهنگدانی نهینی جیگریکی سه روک و سکر تیریک هه لده بژیی.
چوارم: نه نجوومه ن له مانگی کدا یه ک جار دانیشتنه ناسایه کانی خوی دهکا، ههروه ها دهشتوانی دانیشتنه ناسایه کانی به بانگه یشتی نه قیب یان به داواکاری سی یه کی نه ندامانی گری بدا.

ماددهی چواردیهیم:

یه کهم: راددهی یاسایی (نصاب) له نه نجوومه ندا به ناماده بوونی زۆرینه ی نه ندامان ته واو ده بی و بریاره کانیش به زۆریه ی دهنگی ناماده بووان دهرده چن، له کاتی یه کسانیشدا به و لایه داده له نگی که نقیبی تیدایه.
دووم: نه گهر پله ی نه قیب به هه ره هویه ک چۆل بوو، جیگره که ی شوینی دهگریته وه یان سکر تیر له کاتی چۆل بوونی پله ی جیگردا.
سییه: یه کی که له نه ندامه نه سلویه کانی به دهنگدانی نهینی شوینی نه قیب دهگریته وه له کاتی چۆل بوونی پایه کانی نه قیب و جیگره که ی و سکر تیردا.
چوارم: نه نجوومه ن له سه ریته تی که بانگه یشتی دهستی گشتی بکا بو کۆبوونه وه ی ناسایی له ماوه یه کدا که له دوو مانگ تینه پهری بو مه بهستی هه ئبژاردنی نه قیب، به مهرجیک که نه و ماوه یه ی باقی ماوه له (6) شه ش مانگ که متر نه بی.

ماددهی پانزدهییم:

نه ندامی نه نجوومه ن به دهست له کارکیشراره ده ژمیردی نه گهر له سی دانیشتنی یه ک له دوا ی یه ک یان له پینج دانیشتنی پچر پچر له ماوه ی یه ک سالدا به بی عوزریکی ره وا ناماده نه بی.

ماددهی شانزدهییم:

یه کهم: نه نجوومه ن نه م پسیورییه تیانه ی خواره وه نه نجام ده دا:
1. کارکردن بو هیئانه دی ناما نهجه کانی سه ندیکا.

2. پيشكەش كىردنى پيشنيار له بابەت ھەمواركردنى ياساى سەندىكاوھ.
 3. جى بە جى كىردنى بىرىارەكانى دەستەى گشتى.
 4. دامەزراندنى كارمەندان له سەندىكاو و دىارىكىردنى كرئىبەكانىيان و پله بەرزكردنەوھىيان.
 5. سەيركىردنى داواكارىبەكانى چوونە ناو سەندىكا.
 6. راستاندنى بەرزكردنەوھى پلەو پايەى ئەندامانى سەندىكا له پلەبەكەوھ بۆ پلەبەكەى تر بە پى ي پەيرەوھى ناوخۆ.
 7. دامەزراندنى لقەكانى سەندىكا له پارىزگاكاندا.
 8. پىكەپىنانى لىژنە لاوھىبەكان بۆ ھىنانەدى مەبەستەكانى سەندىكا.
 9. دەست نىشان كىردنى ئەو كەسەى كە نوينەرايەتى سەندىكا دەكات له لىژنە رەسمىبەكان و ئەوانى تردا له كاتىكدا كە له لايەن ئەقىبەوھ نوينەرايەتى ناكىرى.
 10. ھەواڤە كىردنى كىشە و شكايەتەكان كە بۆى دىن بۆ لىژنەى بەرزەفتى (الانچباگ).
 11. نامادەكىردنى بووچە و دامەزراندنى ژمىرىارىكى ياساى بۆ ووردكارىكىردنى حسابكارىبەكان.
 12. نىقراكىردنى خۆبە خودانكىردنى مال و خانووبەرە و قەبولكىردنى پىدان و لەقەبەركىردن و پيشكەش كىردنى دەستگروئى داراىى له نىوان ناما نەجەكانى سەندىكاو.
 13. سەيركىردن و براندنەوھى دەست له كاركىشانەوھى ئەقىبىيان جىگرەكەى يان ھەر ئەندامىك له ئەندامانى ئەنجومەن يان لىژنەكانى سەندىكا, بە مەرجىك له بەكەم كۆبوونەوھىدا بخرىتە بەردەم دەستەى گشتى.
 14. خۆنامادەكىردن بۆ ھەلبىژاردن.
 15. مۆلەتدان بە كىردنەوھى نووسىنگە ئەندازەبىبەكان.
 16. دامەزراندن و بەرئوبەردنى يانەكانى سەندىكا بە پى ياساى كۆمەتەكان.
- دووم: ئەنجومەن بۆى ھەبە ھەندىك له دەسەلاتەكانى خۆى بدا بە ئەقىبىيان سەرۆكەكانى لقەكان.

ماددەى ھەقەدەبەم:

ئەقىبى ئەم دەسەلاتانەى خوارەوھ ئەنجام دەدات:

1. سەرۆكايەتى كىردنى كۆبوونەوھىكانى دەستەى گشتى و ئەنجومەن.
2. ئەلاى دەزگا دادوهرى و كارگىرى و دەستە رەسمى و ئەھلى و كۆنگرەكان نوينەرايەتى سەندىكا دەكات و مامەتەو ئەو بەنگەنامانەى كە تايبەت بە سەندىكا دەراستىنى, وە بۆى ھەبە ھەندىك له دەسەلاتەكانى خۆى بدا بە ھەر ئەندامىكى ئەنجومەن كە بىبەوئى.
3. پشتگىرى كىردنى تواناى داراىى كارمەندانى سەندىكا بۆ مەبەستەكانى كەفالتەت.

ماددەى ھەژدەبەم:

لىژنەى بەرزەفتى (الانچباگ) له سى ئەندام و دوو ئەندامى يەدەگ پىك دى و, مەرجە كە ماوھى دەست دانە پيشەكەپىيان له (9) نۆسال كەمتر نەبى و, تايبەتەند دەبن بە سەيركىردنى ئەو كىشە و شكاتكارىيانەى كە ئەنجومەن بۆى ھەواڤە دەكا, وە ئەو بنەمايانە رەچاودەكات, له ياساى بەرزەفتى كارمەندانى دەوئەتدا ھەبە.

ماددهى ئۆزدەيەم:

ليژنەى بەرزەفتى (الانچباگ) دەسلەتتى دەرچواندىنى ئەم سزايانەى خوارەوى ھەيە:

أ - ورياكردنەوہ.

ب - ئينزار.

ج. قەدەغەکردن ئە پيشە بۇ ماوہيەك ئە شەش مانگ تېنە پەرى، ھەرچى كارمەندە ئەو تەنھا ئيش كىردنى دواى دەوامى

رەسى ئى قەدەغەدەكرى و دايەرەكەشى ئە بريارەكە ئاگادار دەكرى.

ماددهى بېستەم:

1. ليژنەى ئق بە دەنگدانى نەينى ئە لايەن ئەندامانەوہ ھەئدەبژيردى.

2. ليژنەى ئق ئە سەرۆك و چوار ئەندام و ئەندامىكى يەدەگ پىك دى.

ماددهى بېست و دووہم:

ئەندام دەبى ئەم كارانەى خوارەوہ بە دوور بگرى:

1. پشتگوئى خستى يان كۆسپ خستە بەر پيادەكردنى ئەو ياسا و پېرەوانەى تاييەتن بە سىدىكاوہ و ئەو بريارانەى كە دەريان دەھينى.

2. دەست دانە پيشە بە بى تازە كىردنەوہى مۆلت و رەسمدانى بەشداربوونى سالانە.

3. رەچاوانەكردنى رەوشتى پيشەيى و ناوبان زىندانى پيشەكە بە پى ئەو بنەمايانە ئە پەيرەوى ناوخۇدا دەقيان گرتوہ.

4. ھەئگرتنى ئەقەبىك يان سىفەتتىكى پيشەيى بە درۆ، يان نەراستاندراو بە پى ياسا و پېرەوہ كارپىكراوہكان.

5. سنووربەزاندنى دەست دانە پيشە بەو گويزەيەى كە ئە پېرەوى ناوخۇ دەقى گرتوہ يان ئەو رېنماييانەى كە سەندىكا دەرى دەكات.

6. ھەئەكردنىكى ھونەرى گەورە ئە ئە نجامى پشت گوئى خستى كە دەبىتە ھوى زەرەر گە ياندىكى گەورە بەوانەى پەيوەندىدارن.

7. بە بى رەزامەندى خاوەنى كار، ھەر رشتەيەكى ئەوتۇ بۇ مقاولە، يا بۇ خستەكانى (الكميات) دابنى كە

پابەندىيەك دروست بكا بۇ بەكارھينانى رەنيوھاتتىك يان ريگەيەكى ديارى كراو.

8. ئەسەر رەزامەندى خاوەن كار و ئەو سنوورەدا ئەبى كە ئە (گرى بەند) ە ئەندازەكارىيەكاندا ھەيە، نابى

گورانكارىيەك يان لابرديك بكا كە كارىكى تەواو بكاتە سەر ئەرك و مەسرفى ئيشەكە ئە رەنگريژىيە تەسديق كراوہكاندا.

به‌شی چوارهم (دارایی سه‌ندیکا)

ماددهی بیست و سی یهم :

دارایی سه‌ندیکا پیک دی نه :

1. رهمه‌کانی چوونه ناو سه‌ندیکا و رهمه‌کانی به‌شداربوونی سالانه.
2. رهمه‌کانی مؤلته پیدانی کردنه‌وهی نووسینگه‌کانی نه‌ندازه‌یی (بو نووسینگه راویژکاریبه‌کان 500 پینج سه‌د دینار بو نووسینگه‌کانی (رای) 250 دوو سه‌د و په نجا دینار.
3. نه‌و پی به‌خشینانه‌ی که نه‌لایه‌ن رهمیبه‌کانه‌وه پیشکەش ده‌کرین نه‌گهل نه‌و پیتاک و نه‌قه‌به‌لکردنانه‌ی که نه‌لایه‌نه‌کانی تره‌وه پیشکەش ده‌کرین نه‌ دوا‌ی رهمه‌ندی کردنی لایه‌نه رهمیبه‌کان.
4. قازا نجی نه‌و ناهه‌نگانه‌ی بو سوودی سه‌ندیکا ده‌گیردین.
5. قازا نجی نه‌و پروژانه‌ی که سه‌ندیکا ده‌یه‌وی دایانبه‌زینی یان پیمان هه‌لبستی.
6. قازا نجی چا په‌مه‌نیبه‌کانی سه‌ندیکا.
7. رهمی پشتگیری کردنی توانای دارایی نه‌ندام به‌ پی‌ی نه‌و ریژانه‌ی که نه‌ یاسای به‌رقه‌راری کاتب عادل‌ه‌کاندا هاتووه.

(حوکه‌ه دوماهیبه‌کان)

ماددهی بیست و چوارهم :

کار به‌ هیج ده‌قیک ناکری نه‌گهل حوکه‌ه‌کانی نه‌م یاسایه‌دا هاودژی.

ماددهی بیست و پینجه‌م :

نه‌سه‌ر وه‌زیره تاییه‌ تمه‌نده‌کانه حوکه‌ه‌کانی نه‌م یاسایه‌ جی به‌ جی بکه‌ن.

ماددهی بیست و شه‌شه‌م :

نه‌م یاسایه‌ نه‌ میژووی بلاوکردنه‌وه‌یه‌وه نه‌ روژنامه‌ی رهمیدا جی به‌ جی ده‌کری.

جوهر نامق سالم

سه‌روکی نه‌ نجوومه‌نی نیشتمانی کوردستانی عیراق